

Хосе Алварес

ЧЕ ГЕВАРА

Дон Кихот на XX век

„Не четете само историята, четете биографии, защото те са това, което е животът, но без теорията“.

Бенджамин Дизраели,
писател

Че Гевара
Дон Кихот на XX век

Автор *Хосе Алварес*
Превод *Мила Елич, Светла Николова*

Издателство „Паритет“, София
224 стр.

Ернесто Че Гевара произхожда от богато аржентинско семейство и избира пътя на революцията. Като един от най-близките поддръжници на Фидел Кастро, той споделя с него триумфа на революцията в Куба. Бори се за революционните идеали в Конго, а по-късно и в Боливия, където е заловен и разстрелян. След смъртта си Че Гевара се сдобива с ореола на мъченик на революцията и се превръща в идол на лявата радикална младеж.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена, в каквато и да е форма, без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-633-7

Съдържание

Детство и ученически години	5
Пътуване с мотоциклет	16
Първо пътуване до Боливия	25
Археология и съвременна история	28
Гватемала – любов и революция	33
Мексико – опит за съпружеско щастие	50
Срещата с Фидел Кастро	57
Десанта в Куба – пътешествие на аматьори	72
Команданте Че – герой на революцията	89
По пътя към победата	106
В правителството на нова Куба	135
Карибската криза	158
Към нова революция	166
Боливия – последен опит за революция	185

„Много хора ще ме нарекат авантюрист и това е вярно. Но аз съм единственият авантюрист от особен вид, който рискува собствената си кожа, за да докаже тезата си.“

Из прощалното писмо
на Че Гевара до родителите му.

Детство и ученически години

Ернесто Гевара де ла Серна е роден на 14 юни 1928 година в град Росарио, Аржентина, в семейство с аристократично потекло. Сред предците на известния Команданте¹ са двама испански грандове²: вицекралят на Нова Испания и вицекралят на Перу.

Баща му Ернесто Гевара Линч е архитект. Още като млад дон Ернесто получава прилично наследство и се отказва от архитектурата, въпреки че е възнамерявал да ѝ посвети живота си. Решава да отглежда йерба мате³ (парагвайски чай), който е любима напитка

¹ **Команданте** (на испански: comandante) е военно звание. В испанската армия чинът се счита за еквивалентен на майор, а във венецуелската армия – на подполковник. По време на Кубинската революция от 1957-1959 г. това е най-високото звание сред бунтовниците, които умишлено не си присвояват по-високо военно звание от майор. Най-известните са Фидел Кастро, Раул Кастро, Че Гевара, Хуан Алмейда Боске, Камило Сиенфuegos. – Бел. ред.

² **Гранд** – В Испания до 1931 г. – лице с дворянска титла; аристократ, благородник. – Бел. ред.

³ **Мате** е традиционна южноамериканска тонизираща напитка, с високо съдържание на кофеин. Тя се приготвя чрез на кисване на изсушени и стрити листа на дървото Йерба мате (Yerba Mate) в гореща вода. – Бел. ред.

Ернесто Че Гевара

на аржентинците. Бизнесът обещава да е печеливш, но дон Ернесто не успява. Майката на Че Гевара, доня Селия де ла Серна и де ла Льоса е пълна противоположност на съпруга си – тя била страстна, импулсивна и енергична жена, но страдала от астма – наследствено заболяване в семейството ѝ, което се предавало и на малкия Ернестино.

Доня Селия била голяма почитателка на поезията, музиката и прогресивните идеи, понеже изпитвала пренебрежение към парите, които така или иначе все недостигали. Селия била първата жена от нейния кръг, която започнала да кара кола; била една от първите, която имала чекова книжка и отстоявала правото си да участва в разговори за политика – всичко това е било запазена територия за мъжете в Аржентина през 20-те години на XX век.

Ернестино, бъдещият командате Че, се ражда, когато младите съпрузи отиват на бизнес пътуване в Росарио. Раждането било преждевременно, с един месец по-рано от планираното. Бебето се родило дребно и слабо – родителите се притеснявали, че няма да живее дълго.

Че бил аристократ по произход. И майка му, и баща му произхождат от стари аржентински семейства, и двамата имат испански благородници в родословието си (майка му е наследница на вицекраля на Перу). Между другото, майка му се занимавала предимно с възпитанието на Че и биографиите смятат, че много черти на характера са били предадени на бъдещия команданте именно от нея. Била е атеистка, феминистка, и никога не е парадирала с произхода си. Обичала да шокира представителите на буржоазното общество и ни най-малко не се интересувала от правилата, приети в него, не се е обграждала с лукс и комфорт, пушела наравно с мъжете и карала автомобил.

До двегодишна възраст Ернестино расте и се развива нормално. Тогава след прекарана настинка настъпва усложнение и му откриват астма. Дон Ернесто забелязва в първородния си син признаците на приближаващата болест и решава малко да го закали – започва да го къпе в леденостудена вода, след измиване го оставя гол на балкона, за да изсъхне от слънцето и вятъра... В крайна сметка бе-

дното дете се разболява от пневмония, която предизвиква хроничен бронхит, а след това се появяват и астматичните спазми, които измъчват Ернестино до края на живота му.

С времето пристъпите зачестяват и по съвет на лекарите младите родители се заселват в живописното градче Алта Грасия, близо до Кордоба – планински район с прохладен сух климат, особено благоприятен за страдащите от респираторни заболявания. Семейство Гевара купува къща, наричат я „Вила Нидия“ и тук Ернестино прекарва цялото си детство.

В Алта Грасия дон Ернесто си спомня за увлечението си по архитектурата и с помощта на съпругата си, която енергично се включва в обществения живот, получава няколко изгодни поръчки, които му позволяват да закрепи финансовото си положение, да въздъхне с облекчение и да се огледа за нови възможности.

Скоро на Ернестино се ражда сестричка – Селия, след това брат – Роберто, още една сестричка – Ана Мария, и най-малкият брат – Хуан Мартин.

Здравословното състояние на Чанчо (Прасчо – така галено наричали най-голе-

мия син Ернесто, който растял едро и силно момче, но се обличал твърде небрежно) обаче оставало постоянна родителска тревога. Чистият въздух бил благоприятен за него, но пристъпите на задух продължавали да се появяват по три-четири пъти на ден. Постоянно се налагало да има под ръка инхалатор. При по сериозните пристъпи трябвало да му бият интравенозни инжекции с адреналин. След години Че Гевара разказвал на първата си приятелка Илда, че се е научил сам да си поставя инжекции още преди да навърши 10 години.

Доня Селия научила сина си да плува и изисквала от него да прекарва поне три часа в басейна всеки ден, понеже плуването отпусвало гръдните мускули и подпомагало правилното дишане. Момчето не можело да ходи на училище с връстниците си редовно, не можело да научи всичките си уроци, затова майка му го обучавала сама. И когато година по-късно от Министерството на образованието изпратили учтиво напомняне, че детето все още не е включено в училищните списъците, Селия започнала да го пуска на училище само в дните, когато Ернесто имал спокойна нощ без пристъпи. До четвърти

клас учителите свикнали с факта, че Ернесто Гевара не посещава редовно часовете и нямали оплаквания от учебните му постижения. Било му позволено да учи задочно: по-малките му братя записвали в клас задачите и после носели в училище тетрадките му за проверка.

Ернесто се научил да чете още на четиригодишна възраст. Родителите му притежавали богата библиотека, в която гръцките трагедии стояли редом до френските приключенски романи, Маркс до Кропоткин, а Неруда до Фройд. Това превръщало търсенето на желана книга в интригуващо занимание с много неочаквани открития. Любознателното момче четяло всичко наред.

За да не се чувства изолиран и самотен, както и за да не развие комплекс за малocenност, Дон Ернесто канел всички деца от квартала на гости вкъщи и наблюдавал как синът му се държи с тях. Момчето изразходвало много умствена енергия, за да докаже на връстниците си, че е като тях и не се нуждае от снизхождение.

През 1941 г. тринайсетгодишният Ернесто е приет в държавния колеж „Дийн Фюнес“. Колежът се намирал далеч от дома и

всяка сутрин майка му го карала с колата до там, понеже му било невъзможно да пътува в задушния автобус.

Неудобството да пътуват всеки ден до колежа в крайна сметка води до това през 1943 г. семейство Гевара да се премести да живее по-близо до колежа, в Кордоба. И на следващата година се сбъдва една голяма мечтата на Ернесто: той е приет в клуба на Атлетико Аталая.

„Да, Ернесто стана страхотен играч на ръгби – спомня си приятелят му Алберто Гранадос. – Той поемаше всякакви рискове и не изпитваше никакъв страх. Разбира се, имаше моменти по време на мача, когато напускаше игрището, за да използва инхалатора си. Астмата го измъчваше, но той знаеше как да се справи с нея.“ През 1939 г. в Аржентина пристига известният шахматист Капабланка⁴ и Ернесто силно се увлича от шаха.

След като завършва колежа, седемнадесетгодишният Ернесто заминава за Буенос Айрес, където се записва да учи медицина в Медицинския факултет. „Трябва да започна да печеля пари възможно най-скоро“, така

⁴ **Хосе Раул Капабланка и Граупера** е знаменит кубински шахматист, 3-ти световен шампион по шахмат от 1921 до 1927 година. – Бел. ред.

той обяснява решението си, което означава, че медицината в Аржентина е била надежден и печеливш бизнес. Ернесто бърза да живее, защото е наясно, че животът му може да бъде прекъснат във всеки един момент.

По време на студентските си години любимият му автор е Сартр, който е много модерен в следвоенна Аржентина. Според Сартр човешката същност се осъзнава най-остро в гранична ситуация, пред лицето на небитие. Ернесто почти непрекъснато се е чувствал в такава ситуация.

Събитие в живота на неговото поколение е „Всеобща песен“ на Пабло Неруда⁵ – поетична версия на историята на Латинска Америка от предколумбово време. От 1943 г. в Буенос Айрес се разпространяват фрагменти от поемата, а пълният текст е публикуван през 1950 г. в тираж от няколкостотин екземпляра, с великолепни илюстрации от Сикейрос и Ривера. Светогледът на връстниците на Ернесто Гевара под влиянието на Неруда придобива силен радикално-поетичен характер. Ернесто също е подвластен на това влияние.

⁵ Издателство Народна култура 1976, Преводач Атанас Далчев, Александър Муратов – Бел. ред.

Представката „Че“ в името на Ернесто Гевара не е име. По този начин в Аржентина, Уругвай и някои други страни хората се обръщат към някого, за да привлекат вниманието му. Това е нещо като „Хей!“, „Слушай!“ или „Момче!“. Думата понякога се използва в разговорната реч вместо „Така“ или „Да“. Навикът на Ернесто Гевара да използва тази дума е изненада за неговите близки и приятели, но въпреки това тя се превръща в част от името, с което той става известен в цял свят. „Че“ Ернесто използва, за да посочи на обществото своите корени и аржентинския си произход.

Антикапиталистическото настроение на „Всеобща песен“ е близко до Ернесто Гевара: „За богатите – изискана трапеза, късчетата остатъци са за бедните. Всички пари отиват при богатите, а работата е за бедните. Дворци за богатите, колиби за бедните.“ Трудностите на бедността и принудителния труд са му познати. В дома на родителите му безкористността се смята за синоним на благоприличие и благородство, а Ернесто бил свикнал да вярва, че капиталът е нечестен, поглъща слабите и ограбва оцелелите.

В университета Ернесто известно време посещава събранията на комунистическата група, но след това губи интерес, тъй като стига до извода, че има твърде много спорове и че те са далеч от конкретната кауза.

Собствените му интереси през университетските години не са толкова тясно свързани с политиката. „Исках да печеля победи като всички останали – казва Ернесто години по-късно, говорейки с кубински лекари, – мечтаех да стана известен изследовател, мечтаех да работя неуморно, за да постигна нещо, което в крайна сметка ще бъде от полза за цялото човечество, но това беше мечта за лична победа. Както всички останали, и аз бях продукт на средата, в която живеех.“

През 1946 г. доня Селия претърпява сериозна операция: установява се, че има злокачествен тумор на гърдата. Операцията преминава успешно, но възмущенията около това събитие засилват интереса на Ернесто към медицинските изследвания. По-късно обаче, когато здравето на майка му вече не е повод за безпокойство (доня Селия живее още 19 години след операцията), интересът на Ернесто към научната работа охлажда.